

הכנסת מרכז המחקר והמידע

ו' בכסלו תשע"ט
14 בנובמבר 2018

היחשפות ילדים ובני נוער לתכנים פורנוגרפיים באינטרנט וסוגיית סינון אתרים פוגעניים – עדכון

המסמך שלהלן נכתב לבקשת חה"כ איתן כבל, יו"ר ועדת הכלכלה של הכנסת. במסמך יובאו כמה עדכונים למידע ולנתונים שהוצגו במסמך מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "היחשפות ילדים ובני נוער לתכנים פורנוגרפיים באינטרנט וסוגיית סינון אתרים פוגעניים",¹ ממרס 2017.

1. רקע

תכנים רבים בעולם המידע הווירטואלי אינם מתאימים כלל לילדים ולבני נוער, ובהם תכנים פורנוגרפיים, אולם הגישה לפורנוגרפיה באמצעות האינטרנט נעשתה כיום קלה יותר מאי פעם. **לפורנוגרפיה צורות ופנים שונות וכן הגדרות רבות. קשה להגדירה באופן חד-משמעי וגורף,² משום שהגדרת גבולות הפורנוגרפיה שנויה במחלוקת (למשל, בחברות מסוימות עירום בכל צורה נתפס כפורנוגרפיה, ואילו במדינות אחרות פורנוגרפיה היא רק ייצוג מפורש של אקט מיני).3**

הזמינות של תכנים בעלי אופי מיני פורנוגרפי ברשת גבוהה, וילדים ובני נוער עלולים להיחשף אליהם הן בחיפוש מכוון והן במקרה בעת חיפוש תכנים אחרים, תמימים. **במחקרים ובסקרים הנערכים בתחום, בארץ ובעולם, מתקבלים דיווחים לא אחידים על שיעורי חשיפה (מכוונת ולא מכוונת) לפורנוגרפיה ברשת בקרב ילדים ובני נוער, והם משתנים לא רק בין מדינות אלא גם בין קבוצות אוכלוסייה באותה המדינה. הסיבות האפשריות להבדלים בין הנתונים הן ההגדרות השונות לפורנוגרפיה, שיטות התשאול, מטרות המחקרים והשוני בין הנורמות והערכים החברתיים והתרבותיים במקומות שונים.**

2. נתונים

2.1 שיעורי השימוש באינטרנט בקרב ילדים ובני נוער

על פי הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: הלמ"ס), בשנת 2016 היו בישראל יותר ממיליון (כמיליון ו-103,900) משקי בית עם ילדים עד גיל 17, ובסוף שנה זו חיו בישראל 2 מיליון ו-852,000 ילדים

¹ מריה רבינוביץ', [היחשפות ילדים ובני נוער לתכנים פורנוגרפיים באינטרנט וסוגיית סינון אתרים פוגעניים](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מרס 2017.

² Sonia Livingstone, Leslie Haddon, Anke Görzig & Kjartan Ólafsson, [Risks and safety on the internet: the perspective of European children: full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries](#), Report, 2012.

³ [Child Safety Online: Global Challenges and Strategies](#), UNICEF, p.31: Exposure to pornography; May 2012;

עד גיל 17.4 בטבלה שלהלן מוצגים כמה מנתוני הלמ"ס בדבר שיעורי הבעלות על מוצרי תקשורת נבחרים במשקי בית עם ילדים:

לוח 1: שיעורי הבעלות על מוצרי תקשורת נבחרים במשקי בית עם ילדים, 2017 ⁵			
מוצרים	סך הכול	שני ילדים	שלושה ילדים ויותר
מחשב ביתי	83.4	86.4	78.6
אינטרנט	77.2	82.1	69.5
טאבלט	52.1	55.1	47.4
טלפון נייד	99.5	99.7	99.2
שני טלפונים ניידים או יותר	95.2	95.5	94.6

אלה הנתונים שבטבלה:

- בשנת 2017, ב-83.4% ממשקי הבית עם ילדים יש מחשב (ירידה של 3.5 יחידות האחוז לעומת הנתונים משנת 2016), ו-77.2% מהם מנויים לאינטרנט (שיעור הדומה לשל שנת 2016 – 76.5%).
- ל-95.2% ממשקי הבית עם ילדים יש יותר משני טלפונים ניידים (שיעור הדומה לשל שנת 2016 – 94.4%).
- ביותר מחצי ממשקי הבית עם ילדים (52.1%) יש טאבלט (מחשב לוח). שיעור זה גבוה בהשוואה לשיעור משקי הבית ללא ילדים, שרק ב-31.3% מהם יש טאבלט.

מנתוני הדוח השנתי של חברת בזק על מצב האינטרנט בישראל משנת 2017 (להלן: דוח בזק), המבוססים על סקר⁷, עולה כי הזמן הממוצע שההורים מאפשרים לילדים בני שש עד תשע להיות מול מסך הוא 2.7 שעות ביום⁸. כ-26% מן ההורים שנשאלו אינם מגבילים את הזמן של ילדיהם מול מסך כלל, ואילו 14% מן ההורים השיבו שכלל אינם מאפשרים זמן מסך לילדיהם בגילים האלה.

מהסקר עלה ששיעור השימוש של ילדים בני שש עד תשע באינטרנט לצרכים שונים (לימוד, שיחות עם חברים, צפייה ביוטיוב/ סרטים/ סדרות) עלה בשנת 2017 לעומת שנת 2014:

⁴ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משקי בית, נתונים נבחרים 2016; לקט נתונים לרגל יום הילד הבין-לאומי 2017, הודעה לתקשורת, 15 בנובמבר 2017.

⁵ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לקט נתונים לרגל יום הילד הבין-לאומי 2017, הודעה לתקשורת, 15 בנובמבר 2017.

⁶ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לקט נתונים לרגל יום הילד הבין-לאומי 2016, הודעה לתקשורת, 15 בנובמבר 2016.

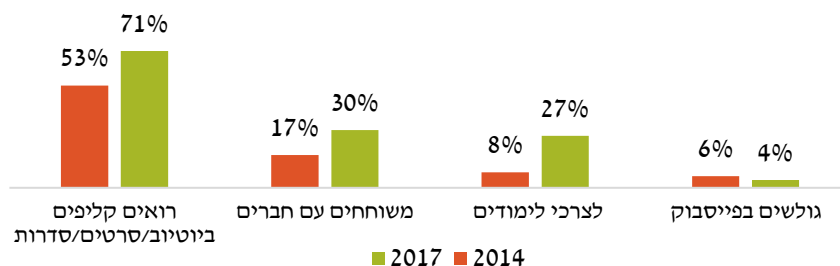
⁷ חברת בזק, החיים בעידן הדיגיטלי – דוח האינטרנט של בזק 2017, פרק: ילדים דיגיטליים. לפי הדוח, הסקר נערך בקרב כ-1,300 נשאלים בני 13 ומעלה, במדגם ארצי ומייצג ועם ייצוג לכלל המגזרים (לטענת העורכים).

⁸ ההורים נשאלו: "כמה זמן ביום אתם מאפשרים ליליד שלהם להשתמש בטאבלט/ בסמארטפון/ במחשב?"

תרשים 1: השימוש באינטרנט בקרב ילדים בני שש עד תשע בשנת 2017 לעומת 2014⁹

באחוזים

לפי הנתונים בתרשים, בשנים 2014–2017 הייתה עלייה של כ-240% בשימוש באינטרנט לצורכי לימודים, עלייה של כ-76% בשימוש באינטרנט לשיחות עם חברים ועלייה של כ-34% בשימוש באינטרנט לצפייה בתכנים ויזואליים.

אשר לילדים בגילים גדולים יותר – על פי הנתונים בדוח בזק הקודם, משנת 2016,¹⁰ 75% מבני הנוער דיווחו על צריכת תוכן וידיאו באמצעות טלפון חכם; 82% דיווחו על צריכת תוכן וידיאו במחשב, ורק 29% מבני הנוער דיווחו על צריכת תכנים אלו גם בטלוויזיה.¹¹ על הרגלי גלישה נוספים של ילדים ובני נוער בוגרים יותר אפשר ללמוד מנתונים מסקר נוסף שנערך ב-2017, שבו נמצא שכ-60% מהילדים ובני הנוער בגילי שבע עד 18 גולשים באינטרנט ארבע שעות ומעלה ביום. עיקר הפעילות שלהם ברשת היא יצירת קשר עם חברים (77%), צפייה בסרטים או בסדרות (64%) וחיפוש מידע וחדשות (44%).¹²

אשר לשימוש בטלפונים ניידים – לפי נתוני דוח בזק משנת 2017 שהוזכר לעיל, הגיל הממוצע לקבלת טלפון נייד ראשון היה עשר שנים¹³ (דומה לנתוני הסקר של בזק משנת 2015, שבו דווח שהגיל הממוצע הוא 9.6 שנים. גיל זה עדיין נמוך יחסית לגיל הממוצע שדווח בשנת 2014 – גיל 11).¹⁴

2.2 היחשפות של ילדים ובני נוער לתכנים מיניים ופורנוגרפיים, ומודעות ההורים לכך

להלן נציג נתונים מכמה סקרים ומחקרים שנערכו ופורסמו בשנים 2017-2018. נתונים נוספים אפשר לראות במסמך הממ"מ משנת 2017. לפני הצגת הנתונים נציין כי המחקרים האלה נערכו בקרב ילדים מקבוצות גיל שונות, והדבר מקשה על הצגת נתונים באופן השוואתי ועקבי. עם זאת, מהנתונים שיוצגו אפשר לקבל תמונה על המאפיינים ועל טווחי החשיפה לתכנים פורנוגרפיים ברשת.

⁹ ההורים נשאלו: "האם אתה יודע מה הילדים שלך עושים באינטרנט?" חברת בזק, החיים בעידן הדיגיטלי, דוח בזק למצב האינטרנט בישראל בשנת 2015, פרק: סמארטפונים ואפליקציות. סקר שנערך בקרב 1,066 גולשים בני 13 ויותר; הדיווח על הרגלי צריכה של הילדים בגילים נמוכים יותר על פי דיווח ההורים.

¹¹ חברת בזק, החיים בעידן הדיגיטלי, הדוח השנתי של בזק למצב האינטרנט בישראל לשנת 2016.
¹² STS מאגר נתונים על האינטרנט בישראל, איגוד האינטרנט הישראלי, שריד – שרותי מחקר והדרכה, סקר השוואתי הורים-ילדים: פערי תפיסות והתנהגות במרחב המקוון 2017; המועצה הלאומית לשלום הילד: ילדים בישראל, שנתון סטטיסטי 2017, תרשימים 6א' ו-6ב'.

¹³ חברת בזק, החיים בעידן הדיגיטלי – דוח האינטרנט של בזק 2017, פרק: ילדים דיגיטליים. הסקר נערך בקרב כ-1,300 נשאלים בני 13 ויותר, במדגם ארצי ומייצג ועם ייצוג לכל המגזרים (לטענת העורכים).

¹⁴ חברת בזק, החיים בעידן הדיגיטלי, דוח בזק למצב האינטרנט בישראל בשנת 2015, פרק: סמארטפונים ואפליקציות.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

שיעור החשיפה לתכנים מיניים ופורנוגרפיים ברשת

- ב-2017 ערך איגוד האינטרנט הישראלי בשיתוף מכון המחקר שריד סקר הורים וילדים בנושא: פערי תפיסות והתנהגות במרחב המקוון.¹⁵ בסקר השתתפו כ-1,000 משתתפים מהמגזר היהודי, כ-500 מהם בוגרים, הורים לילדים מתחת לגיל 18, וכ-500 ילדים ובני נוער בגילי שבע עד 18. כ-11% (56) מהילדים ומבני הנוער שהשתתפו בסקר דיווחו כי חוו פגיעה ברשת; מהם, 34% (19) דיווחו שהפגיעה שחוו הייתה מסוג "היתקלות שלא במתכוון בתוכן פורנוגרפי".¹⁶ בהמשך הסקר, כל הילדים ובני הנוער המשתתפים התבקשו לענות על שאלה נוספת לגבי היחשפות לתכנים בעלי אופי מיני: "האם נתקלת בתוכן חושפני (בעל אופי מיני)?" – 62% מהנשאלים (304 ילדים ובני נוער) ענו בחיוב על שאלה זו, ולא נמצא הבדל מובהק בין נערים לנערות. כ-42% מן הנחשפים לתכנים בעלי אופן מיני דיווחו שנתקלו בו לראשונה בגיל 12 או פחות, ו-10% מהם דיווחו שנחשפו לתכנים אלו לפני גיל תשע. דוח הסקר לא מכיל מידע על אופן ההיחשפות (מכוונת או לא מכוונת) ועל היבטים נוספים של החשיפה לתכנים מיניים ברשת.
- בסקר שבדק התנהגות מינית באינטרנט בקרב כ-1,040 בני נוער יהודים בגילי 14-18,¹⁷ עלה כי בנים נחשפים (במכוון) יותר מבנות לחומרים פורנוגרפיים ברשת. בסקר זה התקבלו גם נתונים על ההבדלים בין קבוצות האוכלוסייה: שיעור החשיפה המכוונת לתכנים פורנוגרפיים ברשת בקרב נערים חילונים היה 86%, לעומת 62% בקרב נערים דתיים.¹⁸ בין הנערות שהשתתפו בסקר, ההבדל בין הקבוצות היה קטן יותר: בקרב החילוניות שיעור החשיפה המכוונת לתכנים פורנוגרפיים היה 22%, לעומת 18% בקרב הנערות הדתיות. יצוין כי סקר זה בוצע במסגרת מחקר שערכו חוקרים ישראלים בנושאים של חשיפה לפורנוגרפיה, התנהגות מינית ברשת והתנהגות מינית במציאות. חלק מתוצאות המחקר פורסמו בשנתיים האחרונות, 2017-2018.¹⁹
- על פי נתונים מסקר שנערך בבריטניה ביוזמתה של נציבת הילדים הבריטית²⁰ בקרב כ-1,000 ילדים ומתבגרים בגילי 11-16, ההיחשפות לתכנים פורנוגרפיים משתנה עם הגיל ולפי המין. עורכי הסקר מדווחים כי ילדים בגיל 11 כמעט שלא דיווחו על חשיפה לפורנוגרפיה; כ-30% מהמתבגרים בגילי 11-13 דיווחו שנחשפו לתכנים פורנוגרפיים, לעומת כ-50% בגילי 13-14 וכ-70% בגילי 15-16. על פי הסקר, הרוב הגדול של המתבגרים הצעירים נחשפים לתכנים פורנוגרפיים בטעות, לעומת המתבגרים בגילים בוגרים יותר, שנחשפים יותר באופן מכוון. עוד עלה כי כ-25% מהבנות דיווחו על חשיפה מכוונת לתכנים פורנוגרפיים, לעומת 59% מן הבנים שדיווחו על כך.
- על פי נתונים מסקר משנת 2017 שהוזמן על ידי משרד הרווחה האוסטרלי ובדק את ההשפעות האפשריות של חשיפה לפורנוגרפיה בקרב ילדים ובני נוער, היחשפות של ילדים לתכנים

¹⁵ איגוד האינטרנט הישראלי, מכון שריד – שירותי מחקר והדרכה בע"מ: סקר השוואתי הורים-ילדים: פערי תפיסות והתנהגות במרחב המקוון, 9 ביולי 2017.

¹⁶ המרואיינים נשאלו "האם חווית פגיעה ברשת?" (השאלה הופנתה לבני נוער). על פי עורכי הסקר, בשאלה זו לא הוגדרה "פגיעה ברשת", וייתכן שאנשים שונים מגדירים זאת באופנים שונים.

¹⁷ ד"ר יניב אפרתי ופרופ' יאיר עמיחי-המבורגר, תוצאות סקר בנושא: התנהגות מינית באינטרנט בקרב בני נוער, 2016-2017 – מצגת שנשלחה על ידי ד"ר יניב אפרתי, 8 בנובמבר 2018.

¹⁸ על פי הגדרה עצמית של המשתתפים. מקור: ד"ר יניב אפרתי, דוא"ל, 8 בנובמבר 2018.

¹⁹ Yaniv Efraty, Yair Amichai-Hamburger, [The Use of Online Pornography as Compensation for Loneliness and Lack of Social Ties Among Israeli Adolescents](#), Psychological Reports, August 2018.

יצוין כי במחקר השתתפו 713 בני נוער (נערים ונערות) יהודים בגילי 14-18.

²⁰ [Online Pornography: Young People's experience of seeing online porn and the impact it has on them](#), Middlesex University, NSPCC, Children's Commissioner, UK, May 2017.

פורנוגרפיים מדווחת מגיל תשע (קבוצת הגיל הראשונה בסקר). על פי סקר זה, כ-44% מן הילדים והמתבגרים בגילי תשע עד 16 דיווחו על היחשפות לתכנים פורנוגרפיים.²¹

כפי שאפשר לראות, הדיווחים בסקרים ובמחקרים על היחשפות לתכנים פורנוגרפיים אינם אחידים, הן משום שהם נערכו בקרב קבוצות גיל שונות והן מסיבות נוספות שצוינו קודם. לפיכך, אי-אפשר להשוות בין הנתונים במלואם.

עם זאת, יש כמה נקודות משותפות בין הנתונים: שיעורי החשיפה לתכנים פורנוגרפיים המדווחים בסקרים עולים עם הגיל, וההבדלים בשיעורי ההיחשפות בין המינים עולים באופן עקבי למדי על פי כל המחקרים והסקרים שהצגנו: בנים נחשפים יותר לתכנים פורנוגרפיים באופן מכוון מאשר בנות, ולעומת זאת הבנות מדווחות יותר על היחשפות באופן לא מכוון.

▪ השפעות אפשריות של החשיפה לפורנוגרפיה

בספרות המחקרית שנסקרה מתקיים דיון על ההשפעות השליליות האפשריות של היחשפות ילדים ובני נוער לתכנים בעלי אופי מיני או פורנוגרפי. בין היתר, החוקרים מניחים שגם רמת ההיחשפות וגם רמת ההיפגעות מהחשיפה לפורנוגרפיה בגילים צעירים נובעות ממאפיינים שונים של הצופים עצמם וממאפייני הסביבה שלהם, כגון אופן תפיסת המציאות ואופן התפיסה של התכנים הפורנוגרפיים, הסביבה המשפחתית והחברתית שבה חי הצופה, שימוש בחומרים פסיכואקטיביים (אלכוהול, סמים) וקשיים נפשיים (דוגמת התמודדות עם דיכאון או חרדה).²²

להלן יוצגו כמה מן הממצאים הרלוונטיים במחקרים ובסקרים מן השנים האחרונות:

- במחקר הישראלי שהוזכר לעיל²³ נמצא שכ-51% מהנבדקים (כ-360 איש מתוך 713 שהשתתפו בחלק זה של המחקר) דיווחו על פעילות בעלת אופי מיני ברשת;²⁴ שיעור דומה של משתתפים דיווחו גם על פעילות מינית במציאות. במחקר נמצא קשר בין הניסיון בפעילות מינית והתנסויות בעלות אופן מיני ברשת לבין תדירות השימוש בתכנים פורנוגרפיים: מתבגרים עם ניסיון בפעילות מינית במציאות (לא באופן מקוון) דיווחו על שכחות גבוהה יותר של שימוש בתכנים פורנוגרפיים ועל התנסויות בעלות אופן מיני ברשת, לעומת מתבגרים ללא ניסיון בפעילות מינית במציאות (כלומר, הפעילות המינית ברשת לא נעשית כפיצוי בעבור המתבגרים שהם ללא ניסיון מיני במציאות).

²¹ Antonia Qadara, Alissar El-Murr, Joe Latham, [The Effects of Pornography on children and young people](#). The Australian Institute of Family Studies (AIFS), December 2017.

²² Courtney Bell, Carol Ronken, [An Overview of Research on the Impact that Viewing Pornography has on Children, Pre-Teens and Teenagers](#), research report, Originally published: September 2011, Last updated: July 2017, Bravehearts Foundation Ltd, Australia;

Taylor Kohut, Aleksandar Stulhofer, [Is pornography use a risk for adolescent well-being? An examination of temporal relationships in two independent panel samples](#), PLoS One, 2018, 13(8): e0202048, Published online August 2018.

²³ Yaniv Efraty, Yair Amichai-Hamburger, [The Use of Online Pornography as Compensation for Loneliness and Lack of Social Ties Among Israeli Adolescents](#), Psychological Reports, August 2018.

²⁴ כגון שיחות אינטימיות עם אנשים שונים (מוכרים או לא מוכרים ברשת), שליחה או קבלה של תמונות עם אופן מיני ברשת.

- בסקר האוסטרלי (2017) שהוזכר לעיל נמצאו עדויות לכך שהחשיפה לפורנוגרפיה עשויה להעלות את הסבירות לחוויה מינית מוקדמת יותר, במיוחד אצל אותם מתבגרים שצרכו פורנוגרפיה בתדירות גבוהה יותר.²⁵

- לפי הסקר הבריטי שהוזכר לעיל, חמישה מתוך עשרה בנים וארבע מתוך עשר בנות חושבים שהתכנים הפורנוגרפיים הם מציאותיים; יותר בנים מאשר בנות דיווחו שהם רוצים לחקות את מה שהם רואים בתכנים הפורנוגרפיים; 75% מהצעירים דיווחו שהפורנוגרפיה לא לימדה אותם על מין בטוח או על יחסי כבוד ביחסים. גם מהסקר האוסטרלי עלה שפורנוגרפיה קשורה להתנהגויות מיניות לא בטוחות, כגון אי-שימוש באמצעי מניעה.

▪ מודעות ההורים להיחשפות של הילדים לתכנים פורנוגרפיים ברשת

כמו במחקרים ובסקרים שהוצגו במסמך הממ"מ משנת 2017, גם בסקר שערך איגוד האינטרנט הישראלי (2017) נבדקה המודעות של ההורים להרגלי הגלישה של ילדיהם באינטרנט ולסכנות שילדיהם עלולים לפגוש ברשת. כאמור, כ-11% (56) מהילדים ומבני הנוער שהשתתפו בסקר דיווחו כי חוו פגיעה ברשת.²⁶ שיעור הדיווח בקרב בני נוער וילדים בנושא זה היה גבוה בערך פי שניים משיעור הדיווח של ההורים, שנשאלו במקביל: "האם ילדך חווה פגיעה ברשת?" – על שאלה זו השיבו בחיוב רק כ-5% (26) מן ההורים שהשתתפו בסקר. בין אלה שהשיבו על שאלה זו בחיוב, נמצא שיעור דומה של ילדים ומבוגרים שדיווחו שהפגיעה נבעה מ"היתקלות שלא במתכוון בתוכן פורנוגרפי" (כאמור, מדובר על מספר נמוך מאוד של משיבים בעניין זה).²⁷

▪ פעילויות בתחום מניעת ההיחשפות של ילדים ובני נוער לתכנים פוגעניים

בסקירות שנכתבו לבקשת גורמים ממשלתיים בבריטניה ובאוסטרליה, שממצאיהן הוזכרו לעיל, הושם דגש על חשיבות ההסברה וההדרכה בנושא בטיחות הגלישה ברשת בכלל והימצאות תכנים מיניים ברשת בפרט. צוין כי ההדרכות חייבות להיות זמינות גם לאנשי החינוך והטיפול שעובדים עם ילדים וגם לילדים ולהוריהם. דגש נוסף הושם על חשיבות הנגישות והזמינות של המידע על האמצעים הקיימים לסינון אתרים פוגעניים ועל השימוש בהם. יצוין כי עניינים דומים עלו בדיון בנושא מניעת חשיפה של ילדים ובני נוער לתוכן פוגעני ברשת, שהתקיים לאחרונה באיגוד האינטרנט הישראלי בהשתתפות ספקי גישה לאינטרנט בארץ, אנשי חינוך, הורים ועוד.²⁸

3. סוגיית הסינון של אתרים ושל תכנים פוגעניים באינטרנט

▪ שיעור השימוש באמצעי סינון תכנים פוגעניים ברשת

²⁵ Antonia Qadara, Alissar El-Murr, Joe Latham, [The Effects of Pornography on children and young people](#), The Australian Institute of Family Studies (AIFS), December 2017.

²⁶ ראו את הערת השוליים 16.

²⁷ איגוד האינטרנט הישראלי, מכון שריד – שירותי מחקר והדרכה בע"מ: סקר השוואתי הורים-ילדים: פערי תפיסות והתנהגות במרחב המקוון, 9 ביולי 2017.

²⁸ מי-טל גרייבר שוורץ, סמנכ"לית קשרי קהילה ורגולציה, איגוד האינטרנט הישראלי, סיכום הדיון בנושא: לשמור על הילדים בטוחים – מניעת חשיפה של ילדים ובני נוער לתוכן פוגעני ברשת נשלח בדוא"ל, 31 באוקטובר 2018.

מהנתונים שאספנו בשנת 2017 מכמה חברות ישראליות המספקות שירותי גישה לאינטרנט עלה שיעור המבקשים להתקין אמצעי סינון אתרים ותכנים פוגעניים נמוך מאוד. מדובר הן בסינון בסיסי, שניתן למנויים חנם על פי הוראות חוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982,²⁹ והן בשירותי סינון שאפשר לקבל בתשלום מהחברה המספקת שירותי גישה לאינטרנט. לפי הנתונים, שיעור המשתמשים באמצעי הסינון האלה נע בין 0.1% ל-1.5% מכלל המנויים של החברות. על פי תשובה עדכנית של איגוד האינטרנט הישראלי לפנייתנו, נראה ששיעור השימוש באמצעי סינון אתרים פוגעניים בקרב המנויים של החברות הללו נשאר נמוך גם כיום, וזאת על פי הערכות של נציגים מכמה חברות המספקות שירותי אינטרנט בארץ.³⁰ עם זאת, נזכיר כי על פי נתונים מסקר שנערך בשנת 2014 על ידי משרד התקשורת לקראת השקת קמפיין הקורא להורים להגן על ילדיהם מפני חשיפה לתכנים פוגעניים באינטרנט, ב-22% מהבתים (במועד ביצוע הסקר) הותקנה תוכנה לסינון תכנים פוגעניים, אף ש-92% מן ההורים דיווחו על מודעות לקיומן של תוכנות הסינון.³¹ את הפערים בנתונים שהוצגו לעיל אפשר לתלות בכך שבמקרה הראשון נבדק שימוש באמצעי סינון של ספקיות האינטרנט, ובמקרה השני נבדק שימוש בכלל אמצעי הסינון הקיימים. למרות הפערים הגדולים בנתונים משני המקורות האלה, גם ב-2014 וגם ב-2017 שיעור המדווחים על השימוש באמצעי סינון היה קטן.

אין בידינו מידע שעשוי להסביר מדוע שיעור השימוש בסינון אתרים פוגעניים נמוך. ייתכן שהדבר נובע מהיעדר מודעות מספקת לנושא הבטיחות ברשת או לאמצעי הסינון הקיימים, מאי-אמון באפקטיביות של אמצעי הסינון הקיימים בשוק, מהיעדר כישורים טכנולוגיים וכתוצאה מכך אי-יכולת או אי-רצון להתקין סינון, או מחשש מפני חשיפה של מידע אישי ורגיש. טענה נוספת היא שמשתמשי האינטרנט מעוניינים בגלישה חופשית ולא מוגבלת.

שבשוק יש כיום פתרונות רבים, מגוונים וזמינים לסינון אתרים ותכנים פוגעניים, שהמשתמשים באינטרנט יכולים להתקין בעצמם דרך הרשת או באמצעות אפליקציה, חנם או בתשלום, בהתאם לצרכים האישיים שלהם. לגופים המעורבים בתחום אין נתונים עדכניים על כך. לפיכך, יש לתת את הדעת לכך ששיעור המשתמשים בפתרונות סינון מסוגים שונים עשוי להיות גדול מזה שהוצג לעיל. כדי לתת מענה מבוסס יותר לסוגיה זו, ייתכן שעל משרד התקשורת לשקול עריכת סקר מעקב לסקר שערך ב-2014, שיבחן את הנושא בקרב הציבור בכלל, ובפרט בקרב הורים לילדים בגילים שונים.

▪ פיקוח על יישום הוראות חוק התקשורת בדבר יידוע על אתרים פוגעניים באינטרנט ועל אמצעי הסינון האפשריים

כפי שצוין במסמך הקודם, בשנת 2011 תוקן חוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982 (להלן: חוק התקשורת, החוק), ונוסף לו סעיף בדבר אתרים ותכנים פוגעניים באינטרנט³² ובדבר יידוע הלקוחות על

²⁹ בסעיף 4ט לחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982, נקבע כי ספק גישה לאינטרנט יציע למנויו – ויספק למנוי שביקש זאת – שירות יעיל לסינון של אתרים פוגעניים ותכנים פוגעניים באינטרנט ללא תשלום.

³⁰ מי-טל גרייבר שוורץ, סמנכ"לית קשרי קהילה ורגולציה, איגוד האינטרנט הישראלי, שיחת טלפון, 23 באוקטובר 2018.

³¹ משרד התקשורת, הודעה לתקשורת, 17 בפברואר 2014, התקבלה ממאיר בן-בסט, מנהל תחום בכיר פיקוח צרכני, משרד התקשורת, 22 בפברואר 2017.

³² סעיף 4ט לחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982. להלן ציטוט מסעיף זה: "אתר פוגעני" – אתר באינטרנט שעיקרו תוכן פוגעני; "תוכן פוגעני" – כל אחד מאלה: (1) הצגת חומר תועבה כמשמעותו בחוק העונשין, ובכלל זה –

אפשרות ההגנה מפניהם. בסעיף 4ט' לחוק התקשורת נקבע כי על ספק גישה לאינטרנט³³ ליידע את מנוייה בדבר אתרים פוגעניים ותכנים פוגעניים באינטרנט ועל אפשרויות ההגנה מפניהם, לרבות האמצעים הטכנולוגיים המיועדים לסינון אתרים או תכנים, ובדבר סכנות נוספות בשימוש באינטרנט וההגנות האפשריות מפניהן.

הפיקוח על יישום הוראות חוק התקשורת בדבר יידוע על אתרים ותכנים פוגעניים באינטרנט נעשה על ידי אגף פיקוח ואכיפה של משרד התקשורת.³⁴ הפיקוח של האגף הוא על חברות בעלות רישיון לאספקת שירותי גישה לאינטרנט, והמשרד רשאי להטיל עיצום כספי על החברות החורגות מהוראות החוק.³⁵

בתשובת משרד התקשורת משנת 2017 נמסר מידע על ארבעה מקרים שבהם הוטלו עיצומים כספיים על חברות בגין הפרת הוראות החוק בנושא סינון אתרים ותכנים פוגעניים באינטרנט בשנים 2013–2014. בתשובה גם צוין שמלבד פעולות הפיקוח שנעשו מתקיימים תהליכי פיקוח מול חמשת המפעילים הסלולריים הגדולים, אך לא נמסר מידע נוסף בעניין זה.³⁶ לשם הכנת מסמך זה ביקשנו מהמשרד מידע עדכני על פעילות האכיפה של יישום הוראות החוק האמורות, אך גם השנה נמסר כי "בימים אלה מתבצע הליך פיקוח על חמש חברות סלולר לגבי יידוע על שירותי סינון אתרים פוגעניים", ללא פירוט נוסף.³⁷

■ סוגיית היעילות של אמצעים לסינון אתרים פוגעניים ברשת

החוק קובע כי "ספק גישה לאינטרנט³⁸ יציע למנוייו בדרך שקבע השר בתקנות או ברישיון, ויספק למנוי שביקש זאת, שירות יעיל לסינון של אתרים פוגעניים ותכנים פוגעניים באינטרנט, בשים לב למקובל בתחום; בעד שירותי סינון הניתן לפי סעיף קטן זה לא יגבה ספק גישה לאינטרנט מהמנוי תשלום נוסף על התשלום שהוא גובה ממנו בעד שירות הגישה לאינטרנט" (ההדגשות אינן במקור).³⁹ יצוין כי הוראות חוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב–1982, מחייבות כל גוף שמספק שירותי גישה לאינטרנט להחזיק ברישיון מטעם משרד התקשורת.

(א) הצגת יחסי מין שיש בהם אלימות, התעללות, ביזוי, השפלה או ניצול;
(ב) הצגת יחסי מין עם קטין או עם אדם הנחזה לקטין;
(ג) הצגת אדם או איבר מאיבריו כחפץ זמין לשימוש מיני; והכול כשאינו בתוכן המוצג ערך אומנותי, מדעי, חדשותי, חינוכי או הסברתי המצדיק, בנסיבות העניין, את הצגתו;
(2) הסתה גזענית או לאומנית;
(3) הימורים;
(4) משחקים הכוללים מעשי אלימות.
³³ על פי סעיף 4ט לחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב–1982, "ספק גישה לאינטרנט" הוא מי שקיבל רישיון לפי חוק זה או מי שפועל מכוח היתר כללי שלפיו הנותן שירותי גישה לאינטרנט, לרבות בעל רישיון כללי למתן שירותי רדיו טלפון נייד ובעל רישיון רדיו טלפון נייד ברשת אחרת, הנותנים שירות כאמור באמצעות ציוד קצה נייד.
³⁴ מאיר בן-בסט, מנהל תחום בכיר פיקוח צרכני, משרד התקשורת, מכתב, 22 בפברואר 2017.
³⁵ בסעיף 2א37 לחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב–1982, נקבע: (א) הפר בעל רישיון הוראה מההוראות לפי חוק זה החלה עליו, כמפורט בתוספת, רשאי המנהל להטיל עליו עיצום כספי לפי הוראות סימן זה, בסכום כמפורט להלן, לפי העניין, ובלבד שהסכום האמור לא יעלה על הסכום האמור בסעיף 5א37: (1) בשל הפרת הוראה כמפורט בחלק א' של התוספת – עד 12.5% מהסכום הבסיסי; (2) בשל הפרת הוראה כמפורט בחלק ב' של התוספת – עד 25% מהסכום הבסיסי; (3) בשל הפרת הוראה כמפורט בחלק ג' של התוספת – עד 50% מהסכום הבסיסי; (4) בשל הפרת הוראה כמפורט בחלק ד' של התוספת – עד גובה הסכום הבסיסי.
סעיף 4ט נמצא בחלק א' של התוספת.
³⁶ מאיר בן-בסט, מנהל תחום בכיר פיקוח צרכני, משרד התקשורת, מכתב, 22 בפברואר 2017.
³⁷ יפעת סיטרוואן, מנהלת תחום מדיניות רגולציה, משרד התקשורת, מכתב, 13 בנובמבר 2018.
³⁸ ראו הערה 33.
³⁹ סעיף 4ט(ד) לחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב–1982.

בתחילת שנת 2017 פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת למשרד התקשורת בבקשת מידע, שעסקה בין היתר בנושא היעילות של שירות סינון אתרים פוגעניים המוצע על ידי החברות. לפי תשובת המשרד, יעילות הסינון של אתרים ותכנים פוגעניים באינטרנט נמצאת בתהליך בדיקה על ידי תחום פיקוח טכנולוגי באגף פיקוח ואכיפה של משרד התקשורת. הגורמים במשרד לא פירטו אז את אופן הבדיקות ואת פעילות המשרד בעקבות בדיקות אלו.⁴⁰

במהלך העבודה על המסמך הנוכחי, פנינו שנית למשרד התקשורת בבקשת מידע בנושא זה, ושאלנו שוב על הדרכים שבהן נבדקת יעילות השירות לסינון אתרים פוגעניים, על הגורמים המקצועיים שעורכים את הבדיקות הללו ועל פעילות המשרד בעקבות בדיקות אלו. על פי התשובה שהתקבלה מהמשרד, "ההוראה שאליה נדרש המשרד היא שהכלי יהיה יעיל כמקובל בתחום. אגף פיקוח ואכיפה במשרד ביצע בדיקה כדי לוודא שהכלי שמסופק הוא כלי מקובל ונפוץ, ואכן נמצא כך". לא התקבל מידע נוסף בעניין זה מטעם המשרד.⁴¹

יצוין כי בדיונים שנערכים בנושא בפורומים שונים נשמעו לא פעם טענות על כך שלא תמיד אמצעי הסינון יכולים למנוע את החשיפה לתכנים פוגעניים, וילדים עלולים להיחשף לתכנים אלו גם באינטרנט "מסונן". כמו כן, צוין כי סינון תכנים אינו מסנן את כל הפלטפורמות (כגון פייסבוק או ווטסאפ).⁴²

▪ מחקר משווה בנושא רגולציה בתחום סינון תכנים פוגעניים מהאינטרנט

יצוין כי השנה ערך איגוד האינטרנט הישראלי⁴³ סקירה משווה, שבמסגרתה נבדקה ההסדרה בתחום סינון אתרים פוגעניים בחמש מדינות: ארה"ב, בריטניה, גרמניה, קנדה וניו זילנד. אחד הממצאים העיקריים של הסקירה הוא כי "ככלל, מרבית המדינות שנבדקו מגלות נטייה להימנע מחקיקה מפורשת הנוגעת לסינון תכנים ברשת, וניכרת העדפה מסוימת כלפי סינון תכנים באופן וולונטרי".⁴⁴ עם זאת, נמצאו בסקירה מנגנוני הסדרה מסוימים המכוונים להגנה על קטינים מפני חשיפה לתכנים פוגעניים ופורנוגרפיים, כגון מנגנון אימות גיל של משתמשי הקצה לאישור גישה לתכנים פורנוגרפיים (בריטניה) וחקיקה שמחייבת סינון תכנים פוגעניים לקטינים בספריות פומביות ובבתי ספר שמקבלים תמיכה ממשלתית (ארה"ב). כאן נציין כי ההסדרה הקיימת בבריטניה הוצגה על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת

⁴⁰ מאיר בן-בסט, מנהל תחום בכיר פיקוח צרכני, משרד התקשורת, מכתב, 22 בפברואר 2017.

⁴¹ יפעת סיטרוואן, מנהלת תחום מדיניות רגולציה, משרד התקשורת, מכתב, 13 בנובמבר 2018.

⁴² פרוטוקול מסי' 813 משיבת ועדת הכלכלה בנושא הצעת חוק התקשורת (בזק ושידורים) (תיקון – חובת סינון אתרים פוגעניים), התשע"ו–2016 (פ/2522/20), 9 ביולי 2018; איגוד האינטרנט הישראלי, [סינון תכנים פוגעניים מהאינטרנט – מחקר השוואתי](#), המחקר בוצע על ידי חברת לקסידל (Lexidale) עבור איגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר), ונערך על ידי נעם אלון, המדען הראשי של האיגוד, אפריל 2018.

⁴³ יצוין כי עמדתו של איגוד האינטרנט הישראלי שנשמעה במסגרת הדיונים של ועדת הכלכלה בהצעת חוק התקשורת (בזק ושידורים) (תיקון – חובת סינון אתרים פוגעניים), התשע"ו–2016, היא נגד סינון אתרים פוגעניים כברירת מחדל. ההתנגדות היא, בין היתר, משום שכיום תוכנות הסינון אינן יעילות מספיק כדי לחסום את האתרים ואת התכנים הפוגעניים, מצד אחד, ומהצד האחר, תוכנות הסינון כיום, בשל אי-יעילותן, גורמות ל"חסימת יתר" של תכנים שאינם מזיקים, דבר שפוגע בגלישה החופשית. יצוין כי איגוד האינטרנט אינו חולק על כך שתכנים פוגעניים באינטרנט מהווים בעיה בחוויית הגלישה של ילדים. (מקור: ועדת הכלכלה, פרוטוקול מסי' 620, בנושא: הצעת חוק התקשורת (בזק ושידורים) (תיקון – חובת סינון אתרים פוגעניים), התשע"ו–2016 (פ/2522/20), 27 בנובמבר 2017).

נוסיף כי פרט להיבט של המגבלות הטכנולוגיות, טענות המתנגדים לסינון אתרים פוגעניים כברירת מחדל נובעות מאי-הסכמה להגביל את הרשת החופשית, מחשש לפגיעה בחופש הביטוי ובחופש בחירה, חשש לפגיעה בפרטיות וחשש מיצירת "רשימות שחורות" של משתמשים שיגלשו באתרים שיוגדרו פוגעניים.

⁴⁴ איגוד האינטרנט הישראלי, [סינון תכנים פוגעניים מהאינטרנט – מחקר השוואתי](#), אפריל 2018. המחקר בוצע על ידי חברת לקסידל (Lexidale) עבור איגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר), ונערך על ידי נעם אלון, המדען הראשי של האיגוד.

במסגרת הדיונים בהצעת חוק התקשורת (בזק ושידורים) (תיקון – חובת סינון אתרים פוגעניים), התשע"ו-
2016, שנערכים בוועדת הכלכלה.⁴⁵
בשלב זה אין בידינו מידע על מחקר משווה נוסף שנערך בנושא בשנים האחרונות במדינות נוספות. ייתכן
שראוי לשקול עריכת מחקר משלים אשר יוכל להרחיב את התמונה בנושא.

כתיבה: מריה רבינוביץ'

אישור: יובל וורגן, ראש צוות

---

⁴⁵ ועדת הכלכלה, פרוטוקול מס' 813, בנושא: הצעת חוק התקשורת (בזק ושידורים) (תיקון – חובת סינון אתרים פוגעניים),
התשע"ו-2016 (פ/2522/20), 9 ביולי 2018.

